

Zeitschrift: Quaderni grigionitaliani
Herausgeber: Pro Grigioni Italiano
Band: 28 (1958-1959)
Heft: 3

Rubrik: In terra ladina

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 15.01.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Al cumanzamaint da december 1958 ais cumparü in seis prüvâ e tradiziunal büschmaint il « Chalender ladin ». El vain redat uossa dad inspectur scolastic *Töna Schmid*, Sent, e da ravarenda *Duri Gaudenz*, Scuol, chi ha rimplazzà a dr. Andri Peer. Il chalender cuntegna skizzas e raquints; diversas poesias; ün register da las schlattas da Zernez d'her e d'hoz; üna lavur preistorica-istorica « Nossa Engiadina da seis prüms stizis fin l'an 1200 »; ün quader culturistoric dal vegl Zuoz, chi cuntegna eir üna charta dal 1841, scritta d'üna mamma a seis figl; ün artichel « Il granèr da l'Engiadina bassa » chi dà üna stupenda orientaziun da la cultivaziun dal gran in Engiadina bassa e salva da l'invidanza ils terms e las locuziuns chi stavian in connex cun las lavuors süls chomps e cul gran. Illustraziuns preschaintan ils urdegns chi's dovraiva (e's dovra per part amo hoz) per scuder, vonar, muglinar, criblar e masürrar il gran. Sün üna gronda reproducziun fotografica as vezza il cumün da Ramosch e'l cuntegn da la spuonda intuorn e dadour cumün, chi guarda vers mezdi e vers saira, decorà dals mügls chi stan in parada sün ils ers. Ils paurs da Ramosch cultivan amo hozindi bler chomp, e be a Ramosch vegn amo uossa miss eir bler sejel. Quai es üna bellezza a vaira al temp da la raccolta quellas lingiadas e lingiadas da mügls (a Ramosch as disch mantuns, in oters lous pops — da monas —) süls chomps, chi dan a la cuntrada ün aspet e culurit tuot agen. Fintant cha'ls mügls sun süls chomps giaiva e va la giuventüna da Ramosch mincha dumengiasaira per cumün intuorn, chantond chanzuns veglias d'ingrazchamaint e lod al creatur. — Duos reproducziuns in culur da quaders seis, üna biografia ed onurificaziun sun dedichadas al pittur artist Edgar Vital chi ha cumpli in mai passà 75 ons. — Trais necrologs algordan a meritaivels Engiadinais, morts daspö l'utuon 1957. Uena cronica orientescha sur da quai chi'd ais passà da stà a stà in pajais e cuour il vast muond. Lura sieuan il « Chantun da la buna glüna » cun poesias umoristicas e serias da Men Rauch p. m., il rapport da l'Uniun dals Grischs e s-chalizzas.

Grazcha a l'iniziativa dal scriptur e redschissur grischun *Tista Murk* ais gnü realisà darcheu ün cuors da teater e quai a Zernez (8/9 e 15/16 november 1958) suot direcziun da directur *Rudolf Joho*, Berna. Quel sta a la testa da la subsecziun « teater popular » da la « Società dal teater svizzer » chi s'occupa da tuot las dumondas dal giovar teater. Per nos chantun ha sar Murk surtut la plaiv da promover il teater popular. El as dà üna gronda fadia e po registrar sco iniziand e redschissur gronds succèss. Il cuors a Zernez ais gnü introdüt cun ün referat da signur Joho « l'intent e'l möd da giovar teater ». Il program da lavur as cumponiva principalmaing d'exercizis pratics a man dal nouv drama da Murk « La Tuor », ma sainza ignorar la teoria. Il cuors ha giodü buna frequenza dad interessents da Martina fin Samedan.

Il cuors da l'inviern arrandscha la « Società engiadinaisa da concerts » divers concerts in Engiadina. Nus revgniran a quels sco eir a quels dals cors da chant in nossa prossma cronica per pudair dar üna survista cumplessiva da quai chi vain sport sül chomp da la musica d'urant l'inviern.

Tanter principi e mità da december s'han reunits ils Ladins in cumüns e chapitala a las tradiziunalas « Festas ladin » ed han pudü giodair discuors, chant, musica, recitaziuns, baderladas, referats e tocs teater — e natüralmaing ils bals. Quaistas sairadas han eir il grond bön chi cludischan, almain per uras, la cumünanza.

In connex cul seguond cuors da la « Scoula paura Lavin » ha als 10 december referi cussglier guvernativ *G. Brosi* sur dal tema « Problems actuals da la paura ». I sun ac-cuors bliers paurs d'Engiadina bassa per udir il referat dal magistrat grischun. La scoula paura ha organisà quai inviern eir ün cuors d'apicultura, chi vain dat da magister *A. Cortès*, Ardez. Quai es üna chosa fich salüdaivla.

La conferenza generala ladina dals magisters d'Engiadina, Val Müstair e Bravuogn as radunet als 13 december a Zernez. L'antmezdi sun gnüdas evasas las tractandas, cumprais program da lavur, orientaziuns e discussiuns. Il davomezdi referit silvicultur *Niculin Bischoff*, Ramosch, sur da « Che dischan ils chats preistorics a nus umans dal 20-avel secul? » Signur Bischoff ais l'iniziant e premurus collavurader pro'ls s-chavamaints preistorics a Mottata sur Ramosch.

In l'emissiun dal Radioscola dals 18 december ha silv. *N. Bischoff* prelet seis bun e daletaivel raquint « Uen di important i'l cumünet da Patnal », chi dà ün retrat da la vita il pitschen cumün preistoric sü Mottata da Ramosch. Plünavant han el e magister secundar *A. Planta* da Sent sport ün discuors sur da las basas fundamentalas da la preistorgia.

Ils dad Ardez, sco buns teatrists, han giovà quaist inviern ün drama dad Ibsen (*Gespenster*) tradüt in rumantsch da dr. *Men Gaudenz*, Scuol (ils spierts chi's palaintan). Las rapreschantaziuns sun gnüdas frequentadas fich ferm e las prestaziuns sül pale curunadas da blier lod.

In december 1958 ha cumpli 20 ons « Il Giuven Jauer », la gazetina mensila da la Val Müstair, l'organ official da la « Giuventüna jaura » e dals cumüns da Santa Maria e Valchava. Ella vain redatta da *Tista Murk*, orientescha ils Jauers in val ed a l'ester da quai chi passa in lur stretta patria, spordscha tras seis cuntgnü orientaziuns sur da l'economia publica, l'istorgia e la cultura da la Val Müstair e tschercha da cultivar l'uniun in val e tuot san progress. Nus gratulain a la redacziun in arcugnuschtscha e cun buns giavüschs per l'avgnir da la gazetina jaura.

La « Chasa paterna », l'instituziun per procurar a nossa populaziun buna lectüra in nossa lingua materna, ha publichà ultimamaing seis 75-avel tom chi cuntegna *istorgettas* da *Cilgia Danz*.

A Sent ha la « Società da trafic » sport al public il toc teater « Sün via nova » da Balmer, miss in rumantsch da Rico Tung, barmör. Il tema dal toc ais l'arrondimaint da fuond, dimena ün problem actual per blers cumüns, ün problem chi dà blier da chefar in dubel möd e chi rinserra la probabiltà da blers conflicts.

In las uras rumantschas pels uffants dals 30 schner e dals 20 favrer ha duonna Carla Vital-Gilli, Zuoz, quintà duos parabras suainter notizchas dad Emilia Piderman-Ganzoni, Schlärigna.

L'emissiun pels Retorumantschs dals 7 favrer ha portà il gö radiofonic da *Jon Vonmoos*, Scuol, « Il paur da Scuol » e chanzuns da Robert Blum suainter poesias da Georg Thürer, missas in rumantsch da G. G. Cloetta e chantadas dal cor masdà da Lavin suot la direcziun da magister J. Steiner. « Il paur da Scuol » ais gnü rapreschantà fich bain d'üna grupp da giovaders da Scuol suot la redschia da magister secundar Jon Semadeni.

A Zernez ais gnü giovà in favrer per la prüma jada il nouv drama da *Murk* « La Tuor », chi tratta da la sdrütta da la lingua rumantscha gio'l Vnuost i'l cuors dal 17-avel tschientinèr. Sco Ardez dispuona eir Zernez da buns actuors e las rapreschantaziuns, suot la redschia da rav. Parli da Lavin, e'l drama han fat impreschiun ed han gnü grond succèss. Per las duos chanzunettas cha'l drama cuntegna ha magister Ludwig Morell, Ardez/Samedan, cumponü las melodias.

In connex cun las trais rapreschantaziuns teatralas manzunadas as po cunstatar chi'd ais gnü fat in nossa val eir in quel regard il grond progress cha la mer part da las societats giovan hozindi tocs teater scrits o tradüts in nossa lingua. Uen fat ourvart allegraivel!

Nos giuven e bain dotà prosaist *Cla Biert* ha in üna sairada da l'Uniun rumantscha Berna intratgnü ed allegrà noss cumpatriots cugiò in la chapitala federala cun la prelecziun d'ün chapitel da seis roman, in status nascendi, « La müdada » e cun la spüerta da chanzuns veglias e chanzuns da Men Rauch, chantadas cun accompagnamaint da la guitarra. I's po propcha as allegrar cha nos inschmanchabel trubadur Men Rauch ha miss sün via ün successur chi divertirà in avgnir nos pövel cun las chanzuns da temp vegl e da Men, dond a quellas adüna darcheu nova vita e mantgnond viva l'algordanza a quel chi ha regalà a nos pövel ün s-chazi.

Ils Zuozigners han eir pudü giodair ün toc teater, ma il lingua tudais-cha, cun nom « Ein Inspektor kommt », da Priesley. Il toc sto esser bun e chi hajan eir giovà bain. Nus nu lain esser fanatics ed accordar eir in quaist sectur sper la regla eir l'excepziun, ma sperain cha'ls Zuozigners giovan la prossma jada ün toc rumantsch, forse dafatta in dialect da Zuoz, aviond els ün traductur qualifichà sül lö e chi's tratterà be da pichar porta pro el.

Siond nus güst a Zuoz lain e stain nus far manzun d'ün artichel chi ais cumparü aint il Fögl, scrit d'ün Zuozigner da nom e da pom. In quel fà seis autur cuntschaint cun expressiuns originalas in vegl rumantsch da Zuoz. Alchünas da quellas as chatta eir in oters dialects locals, las otras sun propcha be da Zuoz. I füss salüdaivel scha quaist artichel stimuless ad oters da palesar expressiuns originalas e tipicas dad oters cumüns. Al Zuozigner ün ingrazchamaint e cumplimaint per sia buna idea.

Nos prominent linguist dr. *Andrea Schorta*, caporedactor dal Dicziunari rumantsch grischun, ais gnü elet da la « Real Academia de Buenas Letras de Barcelona », chi ais üna fich veglia e renomnada instituziun per la chüra scientifica, litteraria e culturala dal *catalan*, sco commember academic correspondent a Cuoir. Nus gratulain per quaista meritada onurificaziun e sgür a tschert cha tuot nos pövel s'allegra da quella cun l'undrà.

La radunanza annuala da la « Società Museum d'Engiadina bassa, Scuol » dals 22 favrer 1959 ha stü tscherner in conseguenza da la mort da Men Rauch p.m., chi ais stat l'iniziant, fundatur e principal promotur dal museum, ün nouv president. Id ais gnü elet daintist *Notaporta Gaudenz*, Scuol, chi ais fich qualifichà per quella plaiv culturala. A la giunta fan part, eir sco nouvs commembers da tala, amo magister secundar *Constant Gritti* sco actuar e postin *Georg Peer* sco chaschier. — La tschantada ais gnüda introdüta cun üna degna commemoraziun ed undraziun da Men Rauch chi ha as sfadià cun fö e flomma per la fundaziun e l'indirizzamaint dal museum.

*E' a disposizione
dei signori
abbonati e lettori*

L'INDICE

DELLE PRIME 25 ANNATE
DI „QUADERNI“ (1931-1956)

Chiedetelo all'Amministrazione: Sig. ROMOLO TOGNOLA «Tivoli», COIRA